

आभियान

सप्ताहिक

ABHIYAN WEEKLY

abhiyanweekly40@gmail.com

वर्ष : ३७ / अंक : २४ / २०७६ पुस २५ गते शुक्रबार / 10 Jan., 2020 / मूल्य रु. १०/-

राष्ट्र निर्मातालाई हार्दिक श्रद्धाञ्जली

नेपालको एकीकरणका नायक श्री ५ वडा महाराजायण पृथ्वीनारायण शाहको २९८ औं जन्म जयन्ती तथा राष्ट्रिय एकता दिवासको उपलक्ष्यमा स्व. पृथ्वीनारायण शाहप्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछौं। यस अवसरमा पृथ्वी नारायण शाहको सम्मानको लागि पौष २७ गते सरकारले सार्वजनिक दिवासिरारीतरबाटे २९८ औं जयन्ती भव्य रूपमा मनाउन हामी आग्रह गर्दै एकीकरणका नायकको तस्वीर नेपाली नोटमा राखियोस् भन्ने जोडदार माग समेत गर्दछौं। राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी लगायत अन्य धेरै संघ

»» बाँकी ८ पेजमा

तालीलाई www.abhiyanonline.com.np गा पनि पढ्न सकिन्छ।

बहुमतको दम्भमा विधेयकहरू

काठमाडौं। मुख्य यतिबेला बहुमतको सरकारद्वारा सञ्चालन भइरहेको छ। त्यही कारण सरकारले बहुमतको दम्भले गर्दा जनतालाई आक्रान्त बाहाइहेको छ। सरकारलाई ठीक ढाँगले अधि बढने बाटो देखाउँपुर्ने प्रमुख प्रतिपक्षी दल कमजोर अवस्थामा रहेको छ। प्रमुख प्रतिपक्षी दल आन्तरिक द्वन्द्वमा फसेको फाइदा सरकारले उठाउँदै आएको छ। तिनै तहका सरकारहरू ब्रह्मद्वारामा ढुकेका छन्। यतिबेला प्रमुख प्रतिपक्ष दलले गठन गरेको छायाँ सरकारले प्रमुख प्रतिपक्षी दल लगायत सञ्चार जगत्का कुरा समेत सुन्न सकेको छैन। लोकतन्त्रको अधारभूत विषयका बारेमा समेत लोकतन्त्र

»» बाँकी ८ पेजमा

संविधान कि कागजको खोस्टो ?

काठमाडौं। राप्रापा अध्यक्ष कमल थापाले भनेका छन्- जनताले स्वतन्त्र नागरिककारुपमा व्यक्तिगत सम्बन्ध र पार्टीगत स्वार्थभन्दा माथीचरेर निर्णयगर्न वातावरण नबनेसम्म संविधानकानुन कागजको खोस्टा हुँदैरहेछ भन्ने अनुभवले देखाएको छ। सर्वसाधारण जनताको कुरै छोडी अहिले त अधिकांश पत्रकार, बुद्धिजिवि, नागरिक समाज पनि पार्टीको रैति भएका छन्। संविधान विपरित सरकारले ल्याएको सूचना विधेयक यसको प्रमाण बनेको छ।

विश्लेषकहरू भन्नन् संसद संविधान, कानुन
»» बाँकी ८ पेजमा

अध्यक्ष दाहाललाई काशी जान सुझाव

काठमाडौं। नेपाल कम्प्युनिष्ट पार्टी भित्र सभामुख कसलाई बनाउने भनेमा पूर्व नेकपा एमाले र पूर्व माओवादीभित्रको द्वन्द्वले गर्दा प्रतिनिधित्वमा नै बन्धक बनेको छ। बैठक बोलाउने र सूचना टॉस गरेर बैठक स्थिति भएको सूचना दिने गरिएको छ। पुष ४ गते शुरु भएको प्रतिनिधित्वमाको हिँडै अधिवेशनलाई

सत्ताधारी दलले नै बन्धक बनाएको छ। सत्ताधारी दलका अध्यक्षद्वय प्रधानमन्त्री केपी ओली र पुष्कमल दाहालीबीच पटक पटक भएका बैठकमा समेत सभामुखका बारेमा सहमति हुन नसकेपछि विवाद उत्पन्न भएको छ।

पूर्व माओवादी पक्षका नेताहरूका अनुसार पार्टी एकीकरण हुँदा ओली र दाहाल दुवै आलोपालो प्रधानमन्त्री हुने सहमति भएपनि अध्यक्ष दाहालले कार्यकारी अध्यक्ष पाएपछि प्रधानमन्त्री ओली पाँच वर्षकै लगि प्रधानमन्त्री हुने सहमति भएको र राष्ट्रपति, प्रधानमन्त्री, सभामुख र राष्ट्रिय सभाका अध्यक्ष पनि पूर्व एमाले पक्षकै हुन नहुने अडानमा माओवादी पक्ष रहेको छ पूर्व माओवादी पक्षका नेताहरूले अध्यक्ष दाहाललाई सभामुखको अडान नछाड्न र राहिला माओवादी पक्षकाटै सभामुख रहेकाले अहिले पनि सभामुख पूर्व माओवादीले पाएनुपर्ने उनीहरूले तर्क रहेको छ। यदि सभामुख पनि पूर्व एमाले पक्षलाई देखावटी रूपमा राखी पार्टीले नेतृत्वको सरकारलाई स्वीकार्य भएको छ। संसदबाट अनुमोदन नै नगरी कार्यान्वयन दिएका छन्। पूर्व एमाले पक्षका नेताहरूले सहमति हुन्छ नै।

»» बाँकी ८ पेजमा

नेकपा इरानको पक्षमा, एमसीसी सरकारको पक्षमा

काठमाडौं। नेकपाका प्रवक्ता नारायणकाजी श्रेष्ठले इरानमाथिको अमेरिकी कारवाही नेकपाको नेतृत्विपरित हो। उनका अनुसार इरानी जनरल कासिम सुलेमानीको हत्या गरेकोप्रति सरकार र पार्टी अमेरिकाको अप्रक्रिया गएको छ। काजीकै शब्दमा राखाविकरुपमा अमेरिकी कारवाहीमा हात्रो विरोध रहन्छ। हात्रो पार्टी र सरकारले स्वतन्त्र, असलग्न पराषट नीति अपनाउनुका साथै कुनै पनि शक्तिशाली मुलुकको अल्प्रतिको असहिरुण्ण र आक्रामक नीतिको विरोध गर्दै। र, नेकपामा यसबाटे कुनै दुईमत छैन।

तर अमेरिकाले दिएको इण्डो प्यासिफिक अन्तर्गतको एमसीसीको ५० करोड डलरको सहयोग नेकपा र नेकपा नेतृत्वको सरकारलाई स्वीकार्य भएको छ। संसदबाट अनुमोदन नै नगरी कार्यान्वयन दिएका छन्।

»» बाँकी ८ पेजमा

भएकाले उनीहरू पार्टीका निर्देशन स्वीकार गर्न बाध्य हुने भएका छन्। संविधानले प्रदेशको नाम र राजधानी प्रदेश संसदको दुई तिहाई सांसदहरूले निर्णय गर्न अधिकार दिएको भएपनि त्यसलाई देखावटी रूपमा राखी पार्टीले नै निर्देशन दिनु र त्यही निर्देशनलाई पालना गर्न प्रदेश सांसदहरू बाध्य हुनु भनेको संसद र जनता सार्वभौमसत्ता सम्पन्न भएका छन्। पार्टीका नेताहरूको निर्णय मान्न सांसदहरू बाध्य भएका छन्। अर्थात उनीहरूले आफ्नो स्विवेकले कुनै

»» बाँकी ८ पेजमा

प्रदेश संसदको अधिकार पार्टीले खोस्यो

काठमाडौं। संविधानले संसदलाई नेपाली जनतालाई सार्वभौमसत्ता सम्पन्न भनि स्वीकार गरेको छ। सार्वभौमसत्ता सम्पन्न नेपाली जनताले आफूमा निहित भएको सार्वभौमसत्ताको प्रयोग निश्चित समयका लागि मतदानद्वारा आफ्ना प्रतिनिधित्वमा दिएका हुन्नन्। यो विश्वव्यापी सिद्धान्त हो। जनताका प्रतिनिधिहरूले जनताले आफूलाई दिएको अधिकार प्रयोग गर्न नपाउनु भनेको न त संसद सार्वभौमसत्ता रहेको प्रमाणित हुन्छ न त जनता नै।

पछिलो समयमा सत्ताधारी दल नेपाल कम्प्युनिष्ट पार्टीले प्रदेश नं. ३ को राजधानी हेटीडा र नाम बागमति प्रदेश राज्ञे निर्णय

गरी त्यसै अनुरूपको निर्देशन प्रदेश संसदलाई दिएको छ। सत्ताधारी दलको संविधालय बैठकले त्यस्तो निर्णय गरी निर्देशन दिएपछि प्रदेश नं. ३ का सत्ताधारी दलको सांसदहरूले असन्तुष्ट जनाएका भएपनि पार्टीले कारबाही गर्न सक्ने

चिनीको मूल्य बढाउन दबाब

काठमाडौं। सरकारले उच्च कृषकहरूले भुक्तानी पाउन बाँकी रहेको रकम चीनी मिल मालिकहरूबाट निश्चित समय माघ ७ गतेभित्रमा भुक्तानी दिई सक्नुपर्ने सहमति गराएपछि चीनी उद्योग संघ चीनीको मूल्य बढाउन सरकारलाई दबाब दिन थालेको छ। चीनी उद्योग संघका अध्यक्ष शशीकान्त अग्रवालले त्यस्तो दबाब उद्योग वाणिज्य तथा आपूर्ति राज्यमन्त्री

»» बाँकी ८ पेजमा

www.prabhubank.com

PRABHU ASHIRBAD SAVING

Prabhu आशिर्बाद Saving
अग्रजको आशिर्बाद सम्झौलेर राख्नुस्

५%
द्व्याजदर

०/-
न्यूनतम ग्राहक

निःशुल्क डेविट कार्ड

prabhu BANK

Fax: +977-1-4780588 Email: info@prabhubank.com | Toll Free No.: 16600107777

INDIA: CITIZENSHIP BILL DISCRIMINATES AGAINST MUSLIMS

William Nicholas

I am William Nicholas Gomes, a British Human Rights Activist and Freelance Journalist.

I write to express serious concern about the Indian Citizenship Amendment Act 2019 (CAA), passed by the Indian Parliament on December 11, 2019, and received President's assent on December 12, 2019. I believe that CAA not only violates Article 14 of the Indian Constitution and the draft law favors Hindus, Other Non-Muslim Immigrants.

The National Register of Citizenship exercise, which is to be undertaken nationally, violates not only Article 14 but also Articles 15 and 21.

The CAA makes illegal migrants in India from Pakistan, Afghanistan, and Bangladesh eligible for Indian citizenship by (i) granting Hindus, Sikhs, Jains, Buddhists, Parsis (Zoroastrians) and Christians among them, those that entered India before December 31, 2014, amnesty, thus opening a path to their naturalization as Indian citizens (Section 2) and (ii) relaxing for them the residency requirement for naturalization, from 11 years to 5 years. (Section 6). Ostensibly, the law seeks to protect persecuted minorities from the region and offer them shelter in India.

By introducing a 'religion test' in India's citizenship legislation – excluding Muslims and other persecuted minorities in similar circumstance from any protection, while offering it only to the named faith groups – strikes a body blow to the basic fundamentals of the Indian constitution, specifically its secular character; is wholly arbitrary, and violates

principles of equality and non-discrimination, besides contravening international law.

By limiting scope of the amendments only to religious minorities from so-called Muslim-majority countries, CAA disregards victims of persecution (in the region) based on religion and ethnicity (Tamil from Sri Lanka, Rohingyas from Myanmar; Baloch from Pakistan, and Hazara from Afghanistan, among others); and language and culture (Urdu-speaker from Bangladesh and Lhotshampas from Bhutan).

CAA privileges the persecution of the specified religious minority groups over other faith groups in a similar circumstance. For example,

Ahmadi and Shia Muslims fleeing religious persecution in Pakistan or Hazara (Shia) Muslims from Afghanistan, who are also persecuted.

As would Tibetans and Uighurs from China, suffering years of racial and religious persecution. Also, those persecuted because they profess no religion. Tasleema Nasir from Bangladesh or atheist bloggers from the country would be ineligible, too.

CAA also privileges the persecution in the three countries over that in other countries in the region. CAA privileges those already in the country, having entered India before December 31, 2014, against those that came after, or indeed those still in their

home countries and who might want to make use of this scheme, as a route to asylum.

CAA is an onslaught on the fundamentals of the Indian Constitution. Indian State doesn't have any religion, nor does it can differentiate or discriminate on religion as enshrined in Articles 14 and 15 of the Constitution. The preamble of the Constitution makes it amply clear. No discrimination for citizenship on the grounds of religion and India to be a secular democratic republic were the core principles discussed and agreed upon during the constitutional assembly debates. The same was upheld by several judgments of the Supreme Court, most

importantly in the Kesavananda Bharati vs State of Kerala.

It is also widely acknowledged in the international law jurisprudence that equality and the right to non-discrimination on the grounds of race, sex, and religion binds all states, irrespective of their ratification of human rights treaties.

I have written to the National Human Rights Commission of India, urging them to exercise Section 12 (d) of the Protection of Human Rights Act (PHRA) and undertake a review of the CAA.

The Indian government's proposed law to grant citizenship based on religion violates India's international legal obligations.

The proposed law violates India's international obligations to prevent deprivation of citizenship on the basis of race, color, descent, or national or ethnic origin, as found in the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) and other human rights treaties. The 1992 Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities establishes the obligation of countries to protect the existence and identity of religious minorities within their territories and to adopt the appropriate measures to achieve this end. Governments are required to ensure that people belonging to minority groups, including religious minorities, may exercise their human rights without discrimination and in full equality before the law.

I firmly believe that the Indian government is creating legal grounds to strip millions of Muslims of the fundamental right of equal access to citizenship.

Democratic India and governor rule in J&K

M ROSHAN

AFTER completion of almost six months of Governor's rule in Jammu and Kashmir on last Wednesday, the state of J & K will usher in an autocratic era of President's rule—apparently imposed to address the administrative challenges vis-à-vis the rising freedom movement fanned by the Kashmiri youth against the ongoing Indian yoke in the Vale. President Ram Nath Kovind signed the proclamation for imposition of central rule in the state, which plunged into a political crisis in June after the Mehbooba Mufti-led coalition government was reduced to minority following withdrawal of support by the 25-member BJP in the state. Ironically, India continuously denies that Kashmiris want freedom- from India's dominance over their lives granted to them under the very ambit and credo of UN's Charter. Blinkered India's administrative cum-democratic-cum secular failures accompanied by blatant HR violations in Kashmir are well exposed to global community which must play its due role of mediation.

A worrying pattern is emerging in Kashmir where security forces are increasingly using indiscriminate and excessive force against civilians, the Amnesty India said on Monday, two days

after forces killed at least seven civilians in Pulwama district in southern Kashmir. Responding to Saturday's clashes between forces and civilians near a gunfight site in Pulwama, leading to death of seven civilians, Asmita Basu, programmes director, Amnesty India, said. The JRL comprising Hurriyat Conference factions led by Syed Ali Geelani and Mirwaiz Umar Farooq and besides JKLF headed by Yasin Malik had called for the march in wake of the killing of seven civilians post a gunfight that claimed three militants and a soldier in Pulwama on Saturday last. "As Government of India is only interested in our territory and forcibly holds on to it while systematically eliminating the people, it is better than they finish us off at once and that is why leadership has asked Go to do that as we march towards their army headquarters in Badami Bagh on Monday.

The former Prime Minister of Norway Kjell Magne Bondevik, who met Kashmiri separatist leaders in Srinagar last week and also held talks with Pakistani leaders in Islamabad, has asserted that there is no military solution to the Kashmir conflict and expressed hope that his peace initiative would lead to dialogue among India, Pakistan and the people of Kashmir. "My visit to Pakistan and the Pakistani side of Kashmir

is linked to my visit to India and their side of Kashmir. I want to learn as much as possible about facts on ground and different views on the Kashmir conflict," Bondevik told TNIE via email. The comprehensive report, prepared by the UK Parliament's All-Party Parliamentary Kashmir Group (APPKG), has highlighted "the draconian laws", including the Armed Forces Special Powers Act and Public Safety Act, "under the garb of which Indian occupation forces are committing human rights abuses in IoK with impunity". Amnesty International in its report while enumerating thousands of killings and rape of thousands of women by the personnel of the Indian security forces since 1989 had also demanded the repeal of AFSPA.

For the record, during the Vajpayee's government in India, the White House during the former Bill Clinton's administration gave the observation: "...The President, in his meeting with the Prime Minister, reaffirmed our fundamental view, which is, there is no military solution to this problem, and it must be resolved through a process of dialogue, both between India and elements in Kashmir. And ultimately we hope in the renewal of dialogue that the Prime Minister so bravely pushed forward in his

trip to Lahore..." Today, the Kashmir situation has become more complex in the Vale and it rightly demands a third party intervention by the US over this war-pronged issue between India and Pakistan. And yet seen from the Vajpayee-Modi juxtaposition over the Kashmir issue, it indicates that Vajpayee adopted liberalism; while Modi preferred Hindu-ethnocentrism over this issue. This makes a glaring case difference where peace notions have been shrewdly hijacked by the RSS-provoked temptations of animosity against Kashmiris. A former US Assistant Secretary of State for South Asia under US President Bill Clinton's Administration had passed the observation: "Making people disappear, encounter killings, extra-judicial executions, death in custody, and all this stuff, frankly, there is no excuse for. We view Kashmir as a disputed territory and that means we do not recognize instrument of accession meaning that Kashmir is forever more an integral part of India."

Since 1990s, thousands and thousands of Kashmiris have been killed, extrajudicial executions and enforced disappearances are reported to be carried out by Indian security forces. While looking from the lens of lego-politico-socio and human rights' order , what makes irrefutably

clear is that India has almost lost the Kashmir case since there appears no sound reason as to why India could still maintain its unjust status quo. India's possession of the Kashmir territory by dint of force seems no more a workable synergy as currently the former Indian Home Minister P Chidambaram supported the stance of Pakistan on Kashmir issue, saying that Jammu and Kashmir has a unique geographical location and history, which needs a solution in line with the demand of the majority population.

No reasonable mind in both India and Pakistan can deny the truth that to knock peace at the war-trumpeted borders between India and Pakistan, it is the collective responsibility of the international community led by the P5 power politics to intervene and address this peace challenging issue in South Asia. Demilitarisation seems an inevitable need of the hour. The Indian military has to be removed from civilian areas and be deployed on borders only so that they would not interfere into day-to-day affairs of the Kashmiri people. In order to save Kashmir from the Hindutva-dictated clutches, the international community must demonstrate a collective humanistic Kosovo-like approach once applied by the UN, EU and the US to counterpose the design of Greater Serbia.

कार्यकर्ता किन बोल्दैनन्, दास हनूत ?

• राजन कार्की

rajan2012karki@yahoo.com

दास बोल्न सक्दैन, जतिसुकै मालिकको कहर सहन परे सहन्छ । मर्नुपरे मर्छ तर मालिकसँग बोल्न सक्दैन । यतिबेला देशमा जे जति गलत काम, निर्णय, नीति, कानुन बनिरहेका छन्, त्यसप्रति सत्तारुद र प्रतिपक्षका विद्वान नेता कार्यकर्ताहरू पटकै बोल्दैनन् । दासजस्तो बनेर सहिरहेका छन् । राज्यमा केही पनि स्वस्थ छैन, प्रशासन पनि स्वच्छ भएन । राजनीति कागजमा मात्र उद्धरणमुलक रह्यो, भाषणमात्र चकियो, व्यवहारमा फोहरी, घृणायुक्त भएकाले देशको मान खस्यो, देशबासीले आनन्दको अनुभूति गर्न पाएनन् । यो अवस्था भनेको तावबाट उछिउएको माछा भुङ्गेमा पन्यो भन्ने उखानजस्तै आमनागरिक प्रताडित छन्, हुट्हुटी र घुट्घुटिएका छन् ।

हिन्दुराष्ट्र र राजतन्त्रको हत्यापछि ल्याएको लोकतान्त्रिक शासन प्रणालीमा कानुन व्यवस्था र जनताको सुख मापन गर्न जनताको प्रतिक्रिया हो, सोधी थाहा लाग्छ । जनता भन्छन् कालो बादलमा चाँदीको धेरा देखिएन । परिवर्तनबाट जनताले केही पाएनन् ।

यसमा जिम्मेवार राजनीतिक नेतृत्व नै हो । जनताको सार्वभौमिकताको प्रतिनिधित्व गर्ने नेतृत्वले हो । नेतृत्व अकर्मण्य बनेको छ । जनताका लागि सोच्ने र देशको स्वाधीनताको रक्षाकावच राजनीतिक नेतृत्व हो । नेतृत्व जिम्मेवारी निर्वाह र जावाफदेहीतामा असफल भइसक्यो । नेतृत्व बर्ग लोकतान्त्रिक संविधान निर्माण गरियो, संविधान कार्यान्वयन भइरहेको छ भनेर असर्वेधानिक, अमर्यादित, अनीति, अराजनीतिक, अराजक निर्णय गर्दै गएको छ, शासन प्रशासन दुषित बनिरहेको छ, पार्टीका र पार्टीमा आस्था राख्ने बुझेकाहरू मौन बसिरहेका छन् । तिनको विवेक बोलिएको छैन । विवेकको मौनता मृत्य हो । लोकतन्त्र मृत्यन्त्र बनिरहेको छ ।

तूला, साना सबै पार्टीमा जो नेता छन्, सबै बृद्ध छन् । वानप्रस्थ उमेरमा शासनाधिकारी बनेका, नीतिनिर्माणदेखि कार्यान्वयन तहसम्म यिनकै फौबज्जारी चलिरहेको छ । आजकै नेपाल के कस्तो निर्माण गर्ने, शासन कसरी चलाउनुपर्छ, लोकतन्त्रको मर्यादा कसरी राख्न सकिन्त, नयाँ नेपालको खाका कस्तो हुनुपर्छ भन्ने विषयमा विज्ञाता विशेषज्ञता हासिल गरेका थ्रुप्रे बुद्धिजीवी छन् । सत्ता, प्रतिपक्ष राजनीतिक दल, तिनका नेताहरूले गरेको गलत निर्णय सबै बुझेका छन् । भोलिका शासक, प्रशासक बन्ने वर्षको ५ लाखका दरले उच्चशिक्षा हासिल गर्न बर्गले पनि शासन प्रशासनमा भइरहेका नकाम र नेतृत्व बर्गले हजम गरिरहेका बर्जित फलबारे राम्रो जानकारी राख्नु । अचम्स छ, विज्ञ, विशेषज्ञ, नागरिक समाजका अमुगा, विश्लेषक, पर्यवेक्षक, पार्टीका सहयोगी र भोलिको शासक प्रशासन चलाउने ल्याकत र क्षमता भएका र प्रतिक्षामा रहेकाहरू पनि जिब्रो तालुमा टाँसेर बसेका छन् । गलतलाई गलत भन्न

सकिरहेका छैनन् । किन ? विवेक छ, बोल्दैन । मुख छ, मौन छन् । आँखाले देखेको छ, कानले सुनेको छ, मौन रह्न्छन् । साहसयुक्त खबरदारी गर्दैनन, विवेकको मौनता मृत्य हो । लोकतन्त्र मृत्यन्त्र बनिरहेको छ ।

लाग्छ, राजनीतिमा लागेकाहरू कठपुतली हुन् । राजनीतिज्ञहरूको सम्पर्क रहेकाहरू केटाकेटीले खले पुतली हुन् । आजको अविवेक भोलिको निर्णयक तहमा पुग्छ । यस्तो विवेकहीनताले हाँकेको भोलिको नेपाल कसरी सुन्दर, शान्त र विशाल हुनसक्छ ? आज समृद्ध नेपाल र सुखी नेपालकिं नाममा नकाममात्र भइरहेको छ र यो नकामको मौन समर्थक बनेकाहरूले भोलिको शासन प्रशासनमा पुगेर कसरी सुकाम गर्नसक्छन् ? जो आज विवेकहीन छ, भोलि पनि विवेकहीन नै रह्न्छन् । हो कोही कोही रलाकर हुन्छन् र घटनाक्रमले वालिम्की बन्छन् । आजका नेताहरूमा वालिम्की बन्ने लक्षण एकजनामा पनि छ भन्न सकिने अवस्था छैन ।

किनभने कैलाली बलात्कार र हत्यालाई यिनले पचाए । गंगामाया अधिकारीलाई न्याय दिनुपर्छ भनेर यिनीहरू बोल्न सक्नेन् । ३८ विन्टलदेखि ३३ किलो सुन काण्ड र हत्यामा पनि यिनले मुख खोलेनन् । वालुवाटार भूमाफिया काण्डमा मुछिएकाको वरिपरि घुमिरहेका छन् । मेडिकल माफिया, नेपाल ट्रष्टका सम्पत्तिमा भइरहेको घोटालामा पनि होनहार बुद्धिजीवीहरूको विवेक बोल्दैन ।

देशको स्वाधीनतामा त बोल्नुपर्यायो । भारतले कालापानी, लिम्पियाधुरा, लिपुलेक आफ्नो नक्सामा पारिसक्यो । प्रमाणहरू त्यो नेपाल हो भनेर बोलिरहेका छन्, प्रमाण पछार्नुपर्ने बर्ग सत्तारुल, प्रतिपक्षजस्तै मौन रहेको छ । यतिमात्र होइन, प्रत्येक व्यक्ति एकढिका भएर कालापानी क्षेत्रका पक्षमा सरकारको साथमा छ, सरकार भन्न भन्न निष्क्रिय बन्दै गएको छ । सिंहदरवारदेखि गाउँतहसम्म नीतिगत र आर्थिक भ्रष्टाचार भ्रष्टाचार, अव्यवस्था र लुट चलेको छ, यो लुट रोकिनुपर्छ भन्नुपर्ने विवेक पटकै बोल्दैन । भ्रष्ट र निरंकूश बन्दै गएको राज्यसत्ता अव सामाजिक सञ्जाल र सञ्चारनीतिमात्र बोल्न लेखनसमेत प्रतिवन्ध

लगाउने कानुन बनाएर अधिनायकवादी बन्ने तैयारीमा छ, तैपनि विवेक मौन छ, मौनता मृत्य हो ।

सधै स्वतन्त्र देशका हामी ज्याँदो मृत्यु रोजिरहेका छौं ।

नागरिक विवेक, दलका कनिष्ठ नेता कार्यकर्ता, बरिष्ठका दास हुन् । नागरिक कर्तव्यको महत्व छ कि नेताको साखुल्य बन्नु जरूरी ? देशलाई पार्टी र केही नेताको मौजा बन्न दिइरहने ? राष्ट्रियता र स्वाधीनता, जनताको जनजिविका र जनताको सार्वभौमिकताका लागि पार्टी उताराले लोकतान्त्रिक राज्य त जनादेशको नाममा जंगलराज्य पो बन्न

● ● ●
राज्यमा केही पनि स्वस्थ छैन, प्रशासन पनि स्वच्छ भएन । राजनीति कागजमा मात्र उद्देश्यमुलक रह्यो,

भाषणमात्र चम्पिक्यो, व्यवहारमा फोहरी, घृणायुक्त भएकाले देशबासीले आनन्दको अनुभूति गर्न पाएनन् । यो अवस्था भनेको तावबाट उछिउएको माछा भुङ्गेमा पन्यो भन्ने उखानजस्तै आमनागरिक प्रताडित छन्, हुट्हुटी र घुट्घुटिएका छन् । हिन्दुराष्ट्र र राजतन्त्रको हत्यापछि ल्याएको लोकतान्त्रिक

शासन प्रणालीमा कानुन व्यवस्था र जनताको सुख मापन गर्ने जनताकै प्रतिक्रिया हो, सोधौं थाहा लाग्छ । जनता भन्छन्- कालो बादलमा चाँदीको धेरा देखिएन । परिवर्तनबाट जनताले केही पाएनन् ।

● ● ●
त्योभन्दा घातक छ विवेकको मौनता र मौनताका नाममा स्वीकार गरेको ज्याँदो मृत्यु ।

सहीलाई सही, गलतलाई गलत भन्नसक्ने राजनीति र नागरिक चेतना आजको राष्ट्रिय खाँचो हो । हरेक दिन घातक निर्णयहरू भइरहेका छन्, मन्त्री नै हेने, दुई तिहाइलाई हेने भनेर हपारिरहेका छन्, प्रधानमन्त्री अरिगाल र उनका सल्लाहकार छाँडा छाँडने धम्की दिएर त्रासदीपूर्ण वातावरण सिर्जना गरिरहेका छन् र विवेकलाई थिचिरहेका छन्, मारिरहेका छन् । विवेक मर्नु

हुनेथिएन, विवेक बोल्नुपर्यायो, बोल्न सक्ने । विवेक मर्नुको लाभ निर्णयक नेताहरूले लिइरहेका छन् र विवेक भएकाहरूलाई कार्यकर्ता, नागरिकबाट दास बनाइरहेका छन् । तिनको दास बनाउने मानसिकता भन बलियो बन्दै गएको छ ।

देशका शिक्षाली मानकहरू हुनुमान बन्दा, हुनुमानहरूले लोकतन्त्रकै खिल्ली उडाउने अनेक निर्णय गर्दै लुटिखानेहरूलाई राम सम्फेर आरती उताराले लोकतान्त्रिक राज्य त जनादेशको नाममा जंगलराज्य पो बन्न

श्रीकृष्ण त चाहियो । त्यो श्रीकृष्ण नेपाली माटोमा जन्मिएन भने नेपाल राष्ट्रले नै ब्रह्मनालबाट फर्क्ने होइन, मृत्युबरण गरेर चिताको शोला चढनुपर्ने बाध्यात्मक वातावरण विकास हुँदै गएको छ । किनकि देश विदेशी चत्रव्यूह र भ्रष्टाचारको लक्षागृह बनिसक्यो । विवेकी विदुर एकजना पनि देखिदैनन् ।

के हो अमेरिकाको इण्डोप्यासिफिक स्ट्राईटजी र त्यस अन्तर्गतको एमससी अनुदान ? यो सेनिक गठबन्धनको हिस्सामा संलग्नता हो कि नेपालको विकास गर्न अनुदान ? के हो चीनको बीआरआई ? यो विकास र सम्पर्क साझेदारी हो कि सीध ? यी दुबैमा हाम्रो संलग्नता कि असंलग्नता ? हाम्रो समदुरी, पञ्चशीलको सिद्धान्त छ कि विवेकसँग मरिसक्यो ? कुन सामरिक, कुन शान्ति र विकास ? कुन सामयिक, कुन असामयिक ? कसैलाई खुरी पान देशको भाग्य र भविष्यलाई अरुमा मिसाउने कि राष्ट्रिय स्वाधीनता र निर्णयकत्व जोगाउने ? यसि कुराको विश्लेषण गरेर एउटा राष्ट्रिय निर्णयका लागि राष्ट्रिय बहस गर्न नसक्ने विवेक छ नेपालमा ? यो विवेकको मृत्यु नमए के हो ?

गिरीमा लिदी छैन भनेर प्रमाणित गर्न अग्निपरीक्षामा छ नेपाल । नेपाल विवेक राज्यलाई देखिएको भरेको छैन भनेर देखाउने समय यही हो । विवेकले नेपाल सुरक्षित हुनसक्छ । विवेकले नेपाली भूमि कसैको कसैकाविरुद्ध प्रयोग हुन नसने स्थितिको सिर्जन गर्न सकिन्छ । त्यो विवेक, अविकल र क्षमता नेपालीसँग छ भनेर देखाउनैका लागि पनि विभेद, निषेध र अहं त्यागेर एक हुन जरूरी छ । नेपाली एकताले नेपालका सामु खडा भएका काँडे कोर्स खाने अवस्थाबाट बच्न सकिन्छ ।

सत

पद्धत्यौ हाती बसीकन सँगै वेद, बाइबल, नमाज
पसेकेही नरपशुहरु ध्वस्त पारे समाज ।

मन्यौ ज्याँदै त्यो जस्ले बिर्सियो देशको माटो
बाँच्यो त्यो मर्रे पनि जस्ले समिक्षयो देशको माटो ।

कायर भयर पटक पटक मर्नुभन्दा
बहातुर भयर एकै पटक मर्न सकौ।

अभियान

साप्ताहिक

सम्पादकीय

प्रधानमंत्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाटे गैरकानुनी पत्र

सत्ताधारी दल नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी नेतृत्वको केपी ओली सरकार पछिल्लो समयमा विवादको घेरामा तानिदै गएको छ । सरकार पटक पटक विवादको घेरामा तानिएपछि उसको लोकप्रियतामा समेत क्रमशः हास आएको छ । सत्ताधारी दलकै कारण लामो समयदेखि संघीय संसद अनिर्णयको बन्दी बनेको छ भने सरकारले संसदमा पेश गरेका कलिपय विधेकहरूका बारेमा समेत सरकार विवादमा फसेको छ । त्यसै क्रममा हालै प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट बैंकर संघलाई एउटा पत्र पठाइएको छ सो पत्रमा मनोजराज पाण्डे नामक व्यक्तिले सञ्चालन गरेको कथा नेपाललाई २७ वटा वाणिज्य बैंकहरूले प्रतिबैंक ४ लाखका दरले पैसा उपलब्ध गराउनुपर्ने उल्लेख गरिएको छ । अहिले सो पत्र बैंकर संघको कार्यालयमा पुगेको र बैंकर संघका प्रमुख कार्यकारी अधिकृत अनित शर्माले सबै २७ वटै बैंकलाई रकम उपलब्ध गराईदिन परिपत्र गरिसकेको छन् । त्यस विषयमा केही पत्रपत्रिकाहरूले समाचार प्रकाशित समेत गरिसकेको र बैंकहरूलाई त्यसरी प्रधानमन्त्री कार्यालयले तै पैसा देउ भनेर पत्र पठाउन गैरकानुनी भएको उल्लेख गरेको छन् ।

प्रधानमन्त्री ओली र जनतासँग सम्वाद गर्ने भनेर निज पाण्डेले केही समयसम्म एउटा कार्यक्रम सञ्चालन गरेका थिए सो कार्यक्रम सञ्चालकले प्रधानमन्त्रीको आदेश भन्दै विभिन्न निकायहरूसँग रकम असुल उपर गर्न थालेपछि प्रधानमन्त्री ओलीले तै सो कार्यक्रम बन्द गर्न आदेश दिएपछि उत्तर कार्यक्रम बन्द भएको थियो । निज पाण्डेले देखापढी भन्ने अनलाइन समेत सञ्चालन गरिरहेका छन् भने अहिले प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्वाटै पैसा देउ भनेर चिठी लेखाउन सफल भएका छन् । बैंकहरूमा जनताको पैसा हुँदू तर जनताको पैसा कस्तैलाई देउ भनेर प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयले आदेश दिन सक्दैन । जनताले बैंकमा राखेको पैसा एउटा व्यक्तिलाई देउ भनेर प्रधानमन्त्री एवं मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयले बैंकर संघलाई आदेश दिनु भनेको सिधै गैरकानुनी हो त्यो पत्र साँच्चिकै प्रधानमन्त्रीको आदेश अनुसार लेखिएको हो कि प्रधानमन्त्रीका सल्लाहकारहरूको आदेशमा लेखिएको हो अब त्यसको छानविन गरी पत्र पठाउने र पत्र लेखाउन दबाव दिने व्यक्तिमाथि कातनी कारबाही हनुपर्दछ ।

बैठाउन र पत्र लेख्नुले दबाव दिए व्याधानमामी पासुनु चाहारबाट हुनुपढछ। बैंकमा राखिएको पैसा जनताको भएको र जनताको पैसा वा सम्पत्तिमाथि कस्तैने खेलवाड गर्न सक्दैन। एउटा व्यक्तिलाई पोस्त किन बैंकहरूले ४ लाखको दरले पैसा दिने? मुलुकमा अहिले २७ बटा वाणिज्य बैंकहरू रहेका र २७ बटा वाणिज्य बैंकले ४ लाखको दरले पैसा निज पापडेलाई उपलब्ध गराएको खण्डमा उनीले १ करोड ८ लाख रुपैयाँ पाउने छन् विना काम यति ठुलो रकम प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयबाट उपलब्ध गराउन पत्र लेखिनुको औचित्य के? एउटा व्यक्तिलाई पोस्तको लागि प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको दुरुप्योग गर्नु भनेको ठीकीपाड नै हो। त्यस विषयमा भोली के हुन्छ के त्यस्ता कार्यालयहरूले रकम भुक्तानी दिन्छन् त भन्ने प्रश्न समेत उछिजएको छ। निज पापडे प्रधानमन्त्रिका राजनीतिक सल्लाहकार विष्णु रिमालका नाताका व्यक्ति हुन्। प्रधानमन्त्री विरामी रहेको फाइदा उठाएर उनैको निर्देशनमा पत्र पठाइएको हुन सक्ने आशंका समेत गरिएको छ। प्रधानमन्त्री एवं मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय अन्तर्गत गर्ने अन्य विभिन्न कार्यालयहरूमा समेत कथा नामक संस्थालाई काम दिन पत्रहरू पठाइएका छन् भन्ने समाचारहरू समेत प्रकाशित भइरहेका हुनाले अब त्यस विषयमा स्वयम् प्रधानमन्त्रीले चासो राखेर सत्यतथ्य बाहिर ल्याउनुपर्ने आवश्यकता भएको छ।

प्रधानमन्त्रीका सल्लाहकारहरूको काम भनेको प्रधानमन्त्रीले सल्लाह मागेको खण्डमा सल्लाह दिनुमात्र हो। दैतिक काम काजमा हस्तक्षेप गर्नु उनीहरूको काम हैन। सल्लाहकारहरूलाई संविधानले चिन्नैन, उनीहरू आफूलाई नियुक्त गर्ने व्यक्तिप्रति जवाफदेही हुनुपर्नमा सरकारी काम कारबाहीमा हस्तक्षेप गरी व्यक्तिगत स्वार्थ पूरा गर्न लागेका हुनाले त्यस्ता सल्लाहकारहरूलाई तत्काल हटाएर उनीहरूमाथि कानुनी कारबाही गयिनु आवश्यक छ। कथा नामक संस्थाले के गर्ने हो, त्यो संस्था खोलिएको दुई चार महिनासम्म भएको छैन त्यसैले केही समय अगाडि नेपाल कम्युनिष्ट पार्टीको भातृ संगठन प्रेस संगठनका सह अध्यक्ष गणेश बस्नेतले एक विज्ञिति नै जारी गरी निज मनोजराज पाण्डेले करैरीसँग पैसा मागेको खण्डमा आफूसँग सम्पर्क गर्न र निजलाई पकाउ गरेर प्रहरीको जिम्मा लगाईदिन अनुरोध गरेका थिए। अहिले तिनै पाण्डेलाई रकम उपलब्ध गराईदिन भनेर प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्कै कार्यालयबाट बैंकर संघका नाममा पत्र प्राप्तउन्तै के प्राप्तिगत गर्नुले ?

पठाइनुले के प्रमाणित गदछ ?
जनताले सुरक्षाका लागि राखेको पैसा बैंकहरूले एउटा व्यक्तिलाई मोटो र कम उपलब्ध गराउन सक्ने अवस्था रहैदैन । सामाजिक दायित्वको नाममा बैंकहरूले एउटा व्यक्तिलाई पोस्ट सक्ने अवस्था नहने भएको र त्यसरी रकम उपलब्ध गराइएको खण्डभमा त्यस्ता बैंकरहमाथि समेत कारबाही हुनुपर्दछ । बैंकर संघले आफ्नो साधारण सभामा त्यस विषयमा कुरा उठाएर पैसा दिने निराय समेत गरी सकेको अवस्थामा भोली अर्को पत्र त्यसरी नै आएमा के उनीहरू त्यसरी पैसा दिन तयार होलान् ? सत्ताको दुरुपयोग गरी प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयले त्यस्तो पत्र पठाउनु नै गैरकानुनी भएकोले त्यस विषयमा स्वयम् प्रधानमन्त्रीले चासो राखेर सत्य तथ्य को हो ? कस्टो आदेशमा पत्र पठाइएको हो भनेर जनतालाई जानकारी दिउपर्दछ । प्रधानमन्त्रीकै आदेशमा त्यो पत्र पठाइएको हो भने पनि त्यो गैरकानुनी कार्य हो । बैंकमा रहेको पैसा एउटा व्यक्तिलाई देऊ भनेर प्रधानमन्त्रीले जनताको पैसामाथि धावा बोल्ने अधिकार प्रधानमन्त्रीलाई छैन । त्यसैले स्वयम् प्रधानमन्त्रीले त्यस विषयमा प्रष्ट पार्नुपर्ने आवश्यकता हामीले देखेका छौं । त्यसैले हामी भन्दछौं सत्य तथ्य बाहिर आउनुपर्दछ त्यसको जिम्मा प्रधानमन्त्रीले नै लिनुपर्दै भन्ने हामीले शान्तेका छौं ।

सत्तामा पुनमात्र लोकतन्त्र होइन
लोकतान्त्रिक पद्धति खोई ?

• देवेन्द्र चुडाल

devendrachudal@gmail.com

त्यस्तो अनुसन्धान गरेर मुद्दा दर्ता गर्न सकछ । जग्न्य अपराधमा समेत अनुसन्धान गर्न चुक्कै आएको नेपाल प्रहरीले निर्मला पन्त बलात्कार र हत्या काण्डका अपराधीहरूलाई आजसम्म पकाउ गरी कानुनी दायरामा ल्याउन नसकेको अवस्थामा एकैपटक लाखौं व्यक्तिलाई कसरी कानुनी दायरामा ल्याउन सकछ । यति धेरै व्यक्तिलाई अनुसन्धान गर्न सक्ने क्षमता नेपाली प्रहरीमा छ कि छैन ? यी तमाम प्रश्नहरूको उत्तर नखोजि फेसबुक, ट वीटर लगायतका अन्य सामाजिक सञ्जालमा लेखेवापत ५ वर्ष जेल र १५ लाख जरिवाना हन्

नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी नेतृत्वको केपी ओली सरकार पछिल्लो समयमा अधिनायकवादतर्फ उन्मुख हुँदै गएको जस्तो देखिएको छ । सरकारले संसदमा पेश गरेका विधेयकहरू जस्ताको तस्तै पारित गरिएको खण्डमा त्यसले लोकतन्त्रकै धज्जी उडाउने सम्भावना समेत रहेकाले विधेयक बनाउनु अघि नै सरोकारवालाहरूसँग व्यापक छलफल र बहस चलाइनु आवश्यक छ । केही महिना पहिला सरकारले संसदमा पेश गरेका केही विधेयकहरूको व्यापक विरोध भयो । त्यही कारण गुठी विधेयक फिर्ता लिन बाध्य भएको थियो सरकार । सरकारले संसदमा पेश गरेका विधेयकहरू मध्येका सूचना प्रविधि विधेयक, मिडिया काउन्सिल विधेयक, गुठी विधेयक, मानवअधिकार आयोग सम्बन्धी विधेयक, सुरक्षा सम्बन्धी विधेयक लगायतका अनेक विधेयकहरू विवादका घेरामा तानिएका छन् । विधेयक निर्माण गर्दा जनताले त्यस्ता विधेयकहरूका बारेमा कुनै जानकारी नै नपाउने भएकाले सम्बन्धित मन्त्रीले नै विधेयकहरूलाई जनतामा लैजाने निर्णय गरेर जनताको राय सुभाव लिएको खण्डमा र सरोकारलावालासँग छलफल र बहस गराएर मात्र विधेयकहरू संसदमा पेश गर्ने गरेको खण्डमा विधेयकहरूका बारेमा जनतामा राम्रो सन्देश जान सक्छ । बहुमतको स्थिर सरकारले संसदमा पेश गरेका विधेयकहरू फिर्ता लिन सरकारलाई जनताले दबाब दिनुपर्ने अवस्था आएमा सरकारका लागि त्यो भन्दा लाजमर्दी अन्य विषय के हुन सक्छ ? त्यसतर्फ सरकारले बैलैमा ध्यान दिनु आवश्यक छ ।

लोकतन्त्रमा पार्टीहरू सत्तामा पुग्नलाई लोकतान्त्रिक अभ्यास स्वीकार गर्न सकिने अवस्था रहेँदैन । जनताद्वारा जनताका लागि जनताको शासन भनिएपनि सत्तामा बस्नेहरूले जनतालाई नोकर र आफूहरू मालिक भएको जस्तो व्यवहार देखाउने गरेका र जनताका आवाजलाई नसुन्ने जनताको पीर मर्कालाई भन्दा आफ्नो स्वार्थ र पार्टीगत स्वार्थलाई मात्र ध्यान दिएर त्यसै अनुरुप अधि बढ्ने परम्परा अधि बढाइएको हुनाले जनता आक्रान्त भएका छन् । अहिले प्रमुख प्रतिपक्षी दल नेपाली कांग्रेस कमजोर अवस्थामा रहेको छ । आफैंभित्रको आन्तरिक द्वन्द्वमा फर्सेको हुनाले उसले प्रमुख प्रतिपक्षी दलको भूमिका समेत निभाउन नसकेको हुनाले सरकार मनपरी ढङ्गले अधि बढ्दै गएको छ । प्रमुख प्रतिपक्षी दलले छायाँ सरकार निर्माण गरेर तिनै तहका सरकारले गर्न गरेका काम कारबाहीको निगरानी गर्नुपर्नेमा त्यसो हुन सकिरहेको छैन । सरकारले बहुमतको दम्भ देखाउँदै लोकतन्त्रका आधारमूल विषयमा समेत प्रहर गरिहेको छ । कानुन बनाउने महत्वपूर्ण थलोको रूपमा रहेको संसदलाई समेत लख्खापत् प वष जल र पप लाख जरिवाना हुन सक्ने व्यवस्था गरिनु सत्ताको दुरुपयोग बाहेक अन्य केही हुन सक्दैन । मानिसलाई कुटपिट गरेको खण्डमा त्यो प्रमाणित भएमा ३ वर्ष जेल र ३० हजार जरिवानाको व्यवस्था गरिएको छ । तर कसैलाई जिस्क्याएको खण्डमा ५ वर्ष जेल र १५ लाख जरिवाना वा लोकतान्त्रिक सरकार ! सरकार आफैले न्यायधीश तोक्ने र आफू ना विरोधीहरूलाई तह लगाउन आपूले नियुक्त गरेका व्यक्तिलाई निर्देशन दिन सक्ने भएकाले यो विधेयकको दुरुपयोग गरी सरकारको विपक्षीमा लेञ्जे, बोल्लेलाई तह लगाउने नियतले सरकारले विधेयक त्याएको र त्यसेलाई संसदीय समितिले पारित गरेको हुनाले त्यो अमान्य रहेको छ । सांसदहरूको काम भनेको कानुन निर्माण गर्ने नै हो । कानुन निर्माण गर्दा जनताको अवस्था, शैक्षिक स्तरलगायतका सबै पक्षलाई हेरेर कानुन निर्माण गरिनुपर्नेमा सरकारको छायामा परेर कानुन निर्माण गरिए त्यस्तो कानुन अमान्य हुन्छ । त्यसका विरुद्ध जनता सडकमा आउन सक्छन, त्यसैले संसदीय समितिबाट पारित गरिएको विधेयकमा आमूल परिवर्तनको आवश्यकता रहेको छ ।

सरकारले आफ्नो प्रभावमा राख्ने प्रयास गरेको हुनाले सरकारले चाहेजस्तो विधेयकहरू सहज रूपमा पारित हुने गरेका छन्। जसको ज्वलन्त उदाहरण हो सूचना प्रविधि विधेयक। सूचना प्रविधि विधेयकका बारेमा प्रतिपक्षी दलले नोट अप डिसेन्ट लेखेपनि बहुमतको दम्भकै कारण उक्त विधेयक समितिबाट पारित गरिएको छ। उक्त विधेयकमा केही आपत्तिजनक दफाहरू समेत राखिएका छन्। लेखेकै भरमा अब जनताले जेल बस्नुपर्न भएको छ। आम सञ्चार माध्यमहरूलाई नियन्त्रण गर्ने गरी सजायको व्यवस्था गरिएको छ। विश्व जगत्तमा पछिल्लो समयमा सामाजिक सञ्जाल फेसबुक, ट्वीटर लगायत अनेक प्रकारका सामाजिक सञ्जाल प्रचलनमा आएका छन्। ढिलै भएपनि त्यस्ता सञ्जालहरू नेपाली जनतालेसमेत अभ्यास गर्न थालेका बेला त्यसलाई नियन्त्रण गर्न खोजिएको छ। खास गरेर सत्ताधारी दलले सत्ताको विरोध गर्नहरूलाई तह लगाउने गरी भारतमा असफल भएको सूचनासम्बन्धी विधेयकमा केही दफाहरू राखेको छ। भारतमा केही समय पहिला त्यस्तै विधेयक बनाइएको थियो तर त्यसलाई भारतीय सर्वोच्च अदालतले त्यस्तो विधेयक लेकातन्त्रकै लागि खतरा भन्दै खारेज गरिदिएको थियो। बहुमत छ भन्दैमा सरकारले जनताको हित विपरितका कार्य गर्न पार्दैदैन। जनताले निश्चित अवधिका लागि आफूमा निहित भएको सार्वभौमसत्ता मतदानद्वारा आफ्ना प्रतिनिधिहरूलाई प्रयोग गर्न दिएका हुन्छन्, यो विश्वव्यापी मान्यता पनि हो। निश्चित अवधिपछि उनीहरू फेरी अर्को दलको अर्को प्रतिनिधिलाई त्यस्तो अधिकार दिन सक्छन्। एक पटक दिएको अधिकार सँधैभरीका लागि हुन सक्वैन, जनताले आफ्नो हातै काटेर आजिवनका लागि प्रतिनिधि चुनेका हुँदैनन्। त्यसै कारण आवधिक निर्वाचन हुने गरेको हो।

हाल नेपालमा भएर्डे ९० लाख मानिसले फेसबुक चलाउने गरेका छन् भने ६० लाखले ट्वीटर र ४३ लाखले युट्युब चलाउने गरेका हुनाले सूचना प्रविधि विधयकले व्यवस्था गरेको मनिटरिङ्ग नेपाल प्रहरीले गर्न सक्ला ? प्रहरीले नाको रसाई, दरबारनामा रहेका ताहेलना रहेको सबै जग्गा कौडीको भाउमा यति ग्रुप र उसको भागिनी संस्थालाई दिइनुको रहस्य के ? के व्यापारीहरूमा यति ग्रुप मात्र हो कि अरु पनि थिए र छन् ? यति ग्रुपलाई जग्गा दिनका लागि नेपाल द्रष्ट्वको नियमावली नै परिवर्तन गरियो किन

? सञ्चालक समितिबाट गृहमन्त्रीलाई हटाएर प्रधानमन्त्रीले रोजेको व्यक्तिलाई अध्यक्ष बनाउने गरी नियमावली परिवर्तन गरियो । प्रधानमन्त्रीके भर्नाईलाई स्वीकार गर्ने हो भने अधिल्लो देउवा सरकारले नै यति युपलाई दिने निर्णय गरेको भए प्रतिनिधिसम्भाको निर्वाचन सम्पन्न भै परिणाम आइसकेपछि पनि केही महिना शेरबहादुर देउवाकै नेतृत्वको सरकार रहेको थियो । ओली सरकार गठन भएपश्चात् निर्वाचन परिणाम आइसकेपछि गरिएको सम्पूर्ण निर्णयहरू ओली सरकारले आफ्नो नेतृत्वमा मन्त्रिपरिषद्को पहिलो बैठकबाट बदर गरेको थियो तर यति युपलाई जग्गा दिने निर्णय किन बदर गरिएन ? मन्त्रिपरिषद्ले गलत निर्णय गरेको भए त्यसलाई सच्चाउन सकिने अवस्था रहँदा रहँदै किन सच्चाइएन ? यी सबै तथ्यहरूले प्रष्ट हुन्छ, ओली सरकार समेत माफियाकै इसारा अनुसार सञ्चालन हुँदै आएको छ । उनीहरूकै इच्छा अनुसार संसद र संसदीय समितिहरूलाई समेत सरकारको छायाँमा राखेर जनताको हित विपरितका विधेयकहरू बनाइँदै गरेका छन् । जग्गा लिज प्रकरणमा सरकारको व्यापक आलोचना भएको र त्यही आलोचना सहन नसक्ने भएपछि संविधानको समेत उल्लंघन गर्दै सञ्चार जगत् लाई बन्देज लगाउन खोजिएको छ । संविधानमा पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रता भनिएकोमा अहिले जरियाना र जेलसम्मको व्यवस्था गरेर सामाजिक सञ्जाल र प्रेस जगतलाई बन्देज लगाउन खोज्नु संविधानको उल्लंघन मात्र नभएर सरकार अलोकतान्त्रिक बाटोमा हिङ्गन खोज्नु नै हो ।

अहिले मुलुकको भूभागमा भारतीय सेना बसेका छन् । नेपालको भूभागलाई भारतले आफ्नो रानजीतिक नक्साभित्र राखेर नक्सा प्रकाशित गरेको छ । त्यस विषयमा सबै राजनीतिक दलहरूची राष्ट्रिय सहमति समेत बनेको र सरकारले सीमा विवादका बारेमा गर्न निर्णयहरूमा सबै दलको सहमति हुने निर्णय समेत भइसकेको बेला नेपाली भूभागमा बसेका भारती सेना हटाउन कुट्टनीतिक र राजनीतिक तवरमा वार्ता गरी समस्याको समाधान खोज्नुपर्ने बेलामा जनतालाई विभाजन गरी समस्यालाई अर्को तिर मोड्ने प्रयास स्वरूप जनताका हित विपरितका विधेयकहरू ल्याइनु र संसदीय समितिहरूबाट पारित गराइनु भनेको सरकारको लागि लज्जाको विषय हुनुपर्थ्यो तर सरकारलाई हिन्ताबोध सम्भ भएको देखिएको छैन । प्रेस जगतलाई समेत विभाजनको अवस्थामा ल्याइएको छ । सत्ताधारी दलको भातृ संगठनका पदाधिकारीहरूले सूचना प्रविधि विधेयकका पक्षमा आवाज उठाइरहेका छन् । पार्टीको भातृ संगठनको रूपमा प्रेस संगठनलाई प्रयोग गरिएको छ । संगठनका पदाधिकारीहरूलाई पार्टी अध्यक्षहरूले नै सपथ ग्रहण गराउनुभएको छ । यसले गर्दा सत्ताधारी दलको प्रेस संगठनले अब पत्रकारिताको व्यवसायिताको कुरा गर्नु हुटिद्याउँले आकाश थाम्छु भन्नु सरहमात्र भएको छ । स्वतन्त्र पत्रकारिताको भनेको प्रेस संगठनका लागि हकहित अनुसारकै पत्रकारिता हो भन्ने बुझ्न

अब कर्सैलाई गाहो भएन ।
सरकारले आम नागरिको सरकार भएको
महसुस सम्म जनतालाई गराउन सकेको अवस्था
देखिएको छैन । सरकार सबै जनताको अभिभावक
भएको भएपनि उसले अभिभावकको भूमिका सम्म
निभाउन नसकेको प्रष्ट रूपमा देख्न सकिन्छ ।
दलीय व्यवस्थाको स्थायित्व दलहरू सत्तामा
पुग्नुले मात्र हुन सक्दैन । जनताको उचित
सम्मान हुनु र जनताको भावनाको कदर हुनुपनि
लोकतन्त्रको अर्को पाठो हो । आम नागरिकले
मुलुकमा अभिभावकका रूपमा सरकार रहेको
अनुभूति गर्न सक्नुपछ । यसका लागि तिनै
तहका सरकारहरूले प्रतिपक्षीको र जनताको
इच्छा अनुसार सुनुवाईको मौका दिएर अधि बढ्नु
उपयुक्त हुनेछ । तर ठीक त्यसको उल्टो बाटोमा
सरकार हिँडेको छ । तुला तुला भ्रष्टाचारका
काण्डहरूमा सत्ताधारी दलकै नेताहरू मुछिएका
छन् । जरै ललिता निवास काण्ड, वाइडवडी
जहाज काण्ड हुँदै पछिल्लो समयमा नेपाल द्रष्टको
जग्गा लिजमा दिँदा भएको घोटला काण्ड, यस्ता
काण्डमा जोसुकै मुछिएका भएपनि उनीहरूमाथि
कानुनी कारबाही गर्ने प्रधानमन्त्री आफैले उदघोष
गरेको विषय हो आपूले पनि भ्रष्टाचार नगर्ने र
अरुलाई पनि गर्न नदिने आफ्नै अभिव्यक्तिलाई
के प्रधानमन्त्रीले सार्थकतामा पुऱ्याएका छन् त
? अखिलायार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगलाई
तत्कालिन नेपाल द्रष्टको नाममा रहेको जग्गा
काण्डको विषयमा अनुसन्धान गर्न प्रधानमन्त्री
तयार होलान् ? सत्तामा पुर्वदेमा र सबै अधिकार
आफ्नै हातमा राखेर अधि बढ्नुमात्र लोकतन्त्रिक
पहित हो त ? लोकतन्त्र भनेको जनताको तन्त्र हो
भने विश्वव्यापी सिद्धान्तलाई सरकार र सत्ताधारी
दलले स्वीकार गर्न नसकेको जस्तो देखिएकोले
लोकतन्त्रमाथि नै संकट बढिरहेको छ । यदि यस्तै
हो भने जनताको धैर्यको बाँध टुट्न सकछ ।

कुटनीतिक वार्ता कि वार्तामा कुटनीति ?

- मनोजकुमार कर्ण

सुन्दै उरतै लाग्ने तर फरक अर्थका
दुई कार्य हुन, 'कूटनीतिक वार्ता' र
'वार्तामा कूटनीति' हाल्नु । कूटनीतिक
वार्ताको लागि कसरी वार्ता गर्ने, के-के
विषय उठान गर्ने, कुन क्षणमा गर्ने,
लेन-देनको हिसाबमा गर्ने कि पूरा
आत्मविश्वासको साथमा गर्ने जस्ता विविध
कुराहरू पर्छन् । तर वार्तामा कूटनीति
भनेको वार्तालाई जसरीपनि फलदायी
बनाउन, अर्को पक्षको पूर्ण ध्यान आफ्नो
कुरामा तान्न कस्तो व्यक्ति वार्ता गर्न
चयन गर्ने, विपक्षको ध्यान र रुची के
मा हो, विपक्षको आपूर्तिको गम्भिरता
कति हो आदिलाई माप्नु हो । वार्ताकार
कुनै संस्था वा समग्र देशकै प्रतिनिधित्व
राजदूत, विशेष दूत, वाणिज्य दूत,
परराष्ट्रको कर्मचारी, दुई देशीय वा
बहुदेशीय सम्मेलनमा स्वयं राजनीतिक
व्यक्तिले कुरा राख्ने हुन्छन् । अवश्य, यस
लेखको आशय मान्छेलाई व्यक्तिगतरूपमा
सफल वार्ताकार बनाउन कसरी टेवा
पुन्याउने हो भने सीपको छोटकरी
चर्चाभन्दा पनि देशभित्रमा गरिने एक-
एकजना बीचको वार्ताभन्दा दुई संस्था
बीच र अझ भनौ अन्तर्राष्ट्रियस्तरका
कूटनीतिक वार्तालाई कसरी नेपालको
पक्षमा फलदायी बनाउने बारे हो ।

हामीले ध्यानमा राख्यैपर्ने सत्यतथ्य के हो भने नेपाल विविध जात, क्षेत्र, धर्म र सम्प्रदायका मान्छेले क्रस-कल्वरल समाज हो जसमा एकल जात तथा समुदायको कूटनीतिक व्यक्ति विदेशमा चयन गरेर पठाउनु पहिला स्वयंको देशको जनताको विश्वास तथा साथ गुमाउनु हो किनकि उपेक्षित समूहले त्यस आवेशमा स्वयंको देशको व्यक्तिको सफलताभन्दा पनि विपक्षले नै जितोस् भन्तान्छन् र, यस राष्ट्रिय क्षतिको जिम्मा अलोकतान्त्रिक सत्ता/विपक्ष पार्टीका नेताहरूले लिनुपर्छ । फेरी वार्ताको टेबलमा यो पनि ठूलो महत्व राख्छ कि तपाईं प्रतिनिधित्व गरिरहेको देशको राजनीति, राजनीतिक नियुक्ति समावेशी/असमावेशी के हो, धार्मिक आस्था के हो, राजनीतिक भुकाव कता हो जस्ता आदि कुरामा भर पर्छन् । जस्तै, श्रीलंकामा नेपालको तर्फबाट बुद्ध वा बुद्धिज्म्बारे लगानीमा कूटनीतिक वार्ता छ भने नेपालबाट बुद्धिज्म्प्रति कम भुकाव वा नकारात्मक भाव राख्ने कोही रणम राम्रो आउने छैन । त्यस्तै, अमेरीका वा युरोप जस्ता पूर्ण लोकतन्त्र वा गणतन्त्र वा अवसर क्षमताको आधारमा नागरिकलाई उपलब्ध गराईने सोचको देशसंग वार्ता गर्ने राजदूत यदि नेपालबाट सधैँभरि एउटै जात, समुदायको तथा सबै मैं लाऊ, मैं खाऊ र देशलाई भन्दा एउटा समुदाय वा पार्टीको लाभ हेरेर वार्ता गर्छ भने उ असफल हुनेछ । वार्तामा त्यस्तो हाम्रो प्रतिनिधिले 'आश्वासन' धेरे पाउने छन् तर वास्तविकतामा केही पाउने छैनन् । यस्तो अवस्थामा आफ्नो कुरा अर्कोपक्षले सुन्नैपर्ने बाध्यात्मक बनाउन कि संसारमै डौलर र ट्याक पावरमा टौप टेनमा आउनु पन्यो वा हाम्रो जस्तो आर्थिकस्पृले विपन्न, डौलर-ट्याकमा मानसिकस्पृले संसारसंग लगभग पहिल्यै पराजीत, क्षिमेकीहरू विश्व प्रतिस्पर्धी तथा हरेक क्षेत्रमा अति बलवान् रहेका तर आफ्नो देश नागरिकको विविधता समुदाय, क्षेत्र, जात, धर्म, राजनीति आदिले भरेकोले र देशको सीमा अन्य देशमाथि परिनिर्भरताको सिद्धान्तमा देश टिकेकोमा खुला रहेको र सांस्कृतिक समानता रहेकोमा तलका कुराहरू नेपाल सरकारले कूटनीतिक चयनगर्दा विचार गर्नैपर्छ, यदि देशमा गणतन्त्र आएको बुझ्न र देशलाई जोगाउने आत्मा सफा तथा ईमान्दार छ भने ।

लेखक न त कूटनीतिज्ञ छ, न
राजनीतिक व्यक्तित्व तर एउटा सचेत
नागरिक छ जसभित्र राष्ट्रियताको
नवीनतम परिभाषा आजको पोष्ट-

कोलोनियलिज्म् वा पोष्ट-मोडर्निज्म्
जमानामा परिभाषित र परिमार्जित
अवस्थामा छ । देशको आजको अवस्था
केवल एक क्षेत्रमा राजनीति अस्त्वयस्त
नभई नेपालको कूटनीतिक विफलता
चारैतर आभास हुन्छ चाहे त्यो भारत-
नेपाल/चीन-नेपाल सीमाना सम्बन्धि वार्ता
होस् वा विदेशमा मानवशक्ति नेपालबाट
पठाउने प्रसङ्ग होस् वा फेरी अर्को
देशबाट गरिने सम्बन्ध-सम्झौता होस्, यस्ता
मौकामा नेपाली पक्ष कमजोर भएर प्रस्तुत
हुने, विषय उठान राम्रारी पूर्व तयारीको
अभावमा वा विकसित व्यक्तित्वको अभावमा
वा वार्ता अधि नै वार्ताकार देशको
तर्फबाट स्वयंको जमीर बेच्दै समर्पण
गरिदिने वा वार्तालाई व्यक्तिगत/पारिवारीक
लाभमा अन्त्य गरिदिने र देशलाई ठूलो
घाटा दिएको बारम्बारको उदाहरण नेपाल
जस्तो गरिब देशहरूमा पाईन्छन् ।

कस्तो व्यक्तिलाई कुन देशमा पठाउने त अब ?

माथिका कुराहरूलाई मध्यनजर गर्ने हो भने नेपाल आज सीमाविवाद, विदेशमा मानवसंशाधन पठाउंदा पारिश्रमिक बढाउने तथा सुरक्षित बनाउने, उनीहरूको सुनुवाईलाई विदेशमा तीव्र बनाउने, विभिन्न सम्बन्ध-सम्पूर्णता नेपाली पक्षलाई गहन अध्ययन गरेर वैज्ञानिक आधारमा माथि पारेर सकदो लाभमा पारेर गर्ने, वैदेशिक व्यापारिक पोर्ट तथा नाकाहरूलाई सुलभ र नेपाली जनतालाई सस्तोमा सामान सप्लाई गर्ने तरबले सफलता पाउनु, विदेशमा आफ्ना नागरिकको अपर्भर्त कुनै आतंकी समूहबाट आईपरेको समस्याबाट मुक्त गराउनु जस्ता आदि जस्ता दैनन्दैनिक कूटनीतिक कार्याबाट गुजीरहेको छ जहाँ हाम्रा प्रायः दूतहरू माथिका योग्यताभन्दा पनि पार्टी/पारिवारिक/समुदाय/आर्थिक ताकतले नजिकभएर नियुक्तभएका छन् । अतः उनीहरू आफ्ना नीजि स्वार्थबाट माथि उठेर देशलाई फार्फाइदा नै पञ्चाउने

गरि सफल भएर वार्ता गर्ने हुन् वा
उनीहरू असफल भए सरकारले फिर्ता
बोलाउने छ र, उ आईपनि दिनेछ
भनि सोच्नु दिवास्वन्ज हो । र, यो
दिवास्वन्ज नभाग्नु नै बलियो प्रमाण हो
नेपाली राजनीतिक प्रणाली र नेतृत्वलाई
आरोप लगाउन कि नेपालमा कि त
सँचिकै संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र
र राजनीतिक चेतना राष्ट्रियतालाई
कसरी बनाउने भन्नेबारे आएकै छैन वा
आएको हो भने ज्ञानपापी भएर नेतृत्वहरू
केवल आफ्नाको पक्षमा कूटनीतिक
निकायहरूलाई दस्प्योग गरिरहेका छन्.

हामीले ध्यानमा राख्नैपर्ने सत्यतथ्य के हो भने नेपाल विविध जात, क्षेत्र, धर्म र सम्प्रदायका मान्छेले ऋस-कल्चरल समाज हो जसमा एकल जात तथा समुदायको कूटनीतिक व्यक्ति विदेशमा चयन गरेर पठाउनु पहिला स्वयंको देशको जनताको विश्वास तथा साथ गुमाउनु हो किनकि उपेक्षित समूहले त्यस आवेशमा स्वयंको देशको व्यक्तिको सफलताभन्दा पनि विपक्षले नै जितोस् भन्ठान्छन् र, यस ‘राष्ट्रिय क्षति’को जिम्मा अलोकतान्त्रिक सत्ता/विपक्ष पार्टीका नेताहरूले लिनुपर्छ ।

जसको विरुद्धमा यस्ता भ्रष्ट नेतृत्व जुन दलका भएपनि बाटामा उसको कमजोरीसहित आउनुपर्छ । ठिक छ, रोजाई सत्ताधारी पार्टीकै मान्छेको होस् तर अन्य देशको विविधता अनुसार नेतृत्वकै मन परेको व्यक्ति निश्चित देशको द्रुतमा त जानु पन्यो नि !

CENTURY
BANK

सेंचुरी
बैंक

Century Savings + Account

खाता खोली जीवन सुखी र समृद्ध बनाओ

आकर्षक सुविधाहरण:

- + आकर्षक बीमा : प्राणघातक रोग/दुर्घटना/दीर्घकालीन अशक्ता #
- + ६.५% व्याजदर
- + न्यूनतम मौजूदात : रु. ५०,०००/-
- + नि:शुल्क डिजिटल बैंकिङ *
- + SWIFT/TT मा ५०% छुट*
- + नि:शुल्क लकर * तथा ABBS सुविधा
- + Good For Payment शुल्कमा ५०% छुट *
- + नेपालका अन्य कुनै बैंकको ATM बाट पैसा निकालदा शुल्क नलाग्ने
- + कर्ज सुविधामा विशेष छुट

रातावालाका लागि IME General Insurance Ltd. बाट बीमा गर्ने व्यावस्था गरिएको हो ।

सरल बैंकिङ...सबैका लागि

सेंचुरी कमर्सियल बैंक लिमिटेड

प्रधान कार्यालय: पुतलीसडक, काठमाडौं फोन: ८८८५०६७/८८८०८२९

फैक्चर: ८८४९४२०, ईमेल: welcome@centurybank.com.np, वेब: www.centurybank.com.np

प्रियोग गरिएको

यदि यस सत्यलाई मान्ने हो भने दूतलाई करियर डिप्लोम्याट् यानिकि परराष्ट्र सेवाका कर्मचारीबाट छानुस् वा पोलिटिकल डिप्लोम्याट अर्थात् राजनीतिक व्यक्तित्वबाट छानुस्, तर सबै समुदाय, लिङ्ग, क्षेत्रबाट उत्त देशको गम्भिरता अनुसार छनौट हुनुपर्छ । यो भनिरहनु परेन कि जो जसको नाम प्रतिस्पर्धामा हुनेछ, उ विषयवस्तुमा माहिर हुनेछ र राजनीतिक व्यक्तित्वको कोटामा मिडिया जगत्, विश्वविद्यालय, राजनीतिक-पूर्व मन्त्री, व्यापारी, एक्सपर्ट आदिलाई रोजन सकिन्छ । यस अवस्थामा म बोल्डली

सत्यतथ्य के हो भने
त्र, धर्म र सम्प्रदायका
माज हो जसमा एकल
नीतिक व्यक्ति विदेशमा
स्वयंको देशको जनताको
उनु हो किनकि उपेक्षित
वयंको देशको व्यक्तिको
ले नै जितोस् भन्ठान्छन्
जिम्मा अलोकतान्त्रिक
नेताहरूले लिनुपर्छ ।

●

नेपाल सरकारसंग माग गर्दछु कि
चीनको राजदूत यदि अरनिको-भृकुटीलाई
ध्यानमा राखेर केवल पहाडी बाहुण वा
आदिवासी जनजातिबाट नियुक्त गरिरहने
हो अर्थात्, कोर्स चेज्ज नगर्ने हो भने
भारतमा राम-सीताको आधारमा पनि
केवल मधेशीलाई राजदत्तमा नियक्त गर ।

‘रोग लाग्नै नदिनु, प्रयत्न तपाईंको
केही भए, उपचारमा साथ दिने वाचा हाम्रो’

A horizontal row of white icons on a dark background. From left to right, there is a small upward-pointing arrow, a male figure holding a child's hand, a female figure holding a child's hand, a tall upward-pointing arrow, and a stethoscope.

रु. ५० लाख सम्म

घातक रोगहरूको उपचार खर्च[#]

नेपाल लाइफ

दाइजो : छोरीका लागि अभियान

उपन्द भा

परम्परागत सामाजिक संरचनालाई तहस नहस पार्ने सामाजिक कोडको रूपमा रहेको 'दाइजो प्रथा' को विरुद्ध यसपाली राम-जानकी विवाहोत्सवको अवसरमा जनकपुरमा ३७ वटा जोडीले आदर्श विवाह गरी सामाजिक क्रान्तिका शंखनाद गरेका छन्। सामाजिक विकृतिको विरुद्ध मिथिला सरकृतिका शृङ्खि हेतु थालिएको यो आदर्श अभियानका अभियन्ताहरू अनुकरणीय पात्र मात्र होइनन्, इतिहास रच्ने सम्भाल्ने चाहन्ते अभियानका अभियन्ता हरू अनुकरणीय पात्र मात्र होइनन्।

दाइजो प्रथा सामाजिक संस्कृतिका क्यान्सर जस्ता खतरनाक रोग विकसित भएको रिवाज हो। यसमा सधै बेहुली बदिलान हुँदै आएको छ। कानुनत दाइजो प्रथा अपराध मानिए पनि समाजमा यसको ठूलो सामाज्य रथापित छ। वरवधु दुवै पक्षबाट सिञ्चित दाइजो प्रथाको वटवृक्ष समाजमा गहिरो जरा गाडेर झाँगिएको छ। गरिब र निन्म मध्यमवर्गीय परिवार यसको प्रत्यक्ष शिकार बन्दै आएको छ।

जनसंख्या वृद्धि, सामाजिक विपन्नता, सजिले धन लाभ गर्ने प्रवृत्ति आदि यो रोग फैलाउने अनुकूल कारणहरू हुन्। कन्यादान गरेर अर्काको वंश चलाउने पुनीत कार्य हेतु बरपक्ष सधै आफूभन्दा श्रेष्ठ ठाने सामाजिक मान्यता विस्तारै क्षीण हुँदै गयो। कन्यादान गरेर ठूलो धर्म कमाउने मान्यता विस्तारै अभिशापमा परिणत भयो।

५० वर्ष पूर्वसम्म कन्यादान जस्तो धार्मिक अनुष्ठान सम्पन्न गर्न वरपक्षले कन्यापक्षलाई सहयोग गर्ने चलन थियो। कन्यादान पछि वशावली अगाडि बढ्ने मान्यता अनुरूप कन्यापक्षको समाजमा ठूलो ईज्जत थियो। प्रायोगिक रूपमा पराक्रमी योग्य वर छाने कन्यालाई पूर्ण अधिकार प्राप्त थियो। गुणी, सच्चरित्र, योग्य पात्रलाई स्वयम्भरमार्फत जीवन साथी बनाउने सामन्ती युगमा पनि स्वतन्त्रता प्राप्त थियो। तर समाज अफ सभ्य, सु-संस्कृत र आधुनिक हुँदै जाँदा कन्याको सामाजिक अधिकार त गुम्फो नै, मानवीय धरातल भन्दा पनि बाहिर फैयाँकियो। छोरीलाई ससुरालीमा प्रताडना दिएर बाबुसँग धन माँगेर ल्याउने विकृति विस्तारै विकसित हुँदै गयो। बेहुलीलाई जिउँदै जलाउने, हत्या गर्ने, आत्महत्या गर्न बाध्य गर्ने यस्ता प्रवृत्ति समाजमा व्यापक रूपमा बढ्यो। दाइजो असुल्ल छोरालाई पढाउने एउटा व्यापारको विकास भयो। उच्च शिक्षा, सरकारी वा प्राइवेट उच्च पदका लागि १ करोडसम्म असुल्ल उच्चकाटिको व्यवसाय सुरु भयो। मानिस यस उद्देश्यले कि छोरामा अलि अलि लगानी गरेर एकमुष्ट आम्दानी हुने भनेर सबै यस व्यवसायमा लागे।

कन्यापक्ष पनि हैसियत अनुसार छोरीलाई साक्षर माध्यमिक शिक्षा तथा उच्च शिक्षा दिलाउन यस उद्देश्यले सुरु गरे कि समाजमा छोरीको क्षीण भई रहेको प्रतिष्ठा बचोस् र वैदिक ग्रन्थको महत्त्व पुनर्स्थापित होस्। तर, अपेक्षित रूपमा त्यसो भएन। शिक्षित छोरीले केही हदमा दाइजोलाई कम गरेपनि निर्मुल भने गर्न सकेनन्। दाइजोको प्रभुत्व समाजमा कायम नै रह्यो। समाजमा दाइजो प्रथाको विरुद्ध क्षीण रस्वरमा आवाज उड्यो। तर दाइजोको आगोमा चेलीले बदिलान दिई रहिन्। दाइजोले छोरीलाई अभियापको रूपमा सामाजिक मान्यता रथापित गन्यो। छोरीको जन्म अभियानको रूपमा हुने मानसिकताले विस्तारै समाजलाई छोरीबाट मुक्ति पाउन नयाँ नयाँ गर्भ जाँच गराउने प्रविधितिर अग्रसर हुन बाध्य गयो। यसबीच सरकारले पनि गर्भपतलाई कानुनी मान्यता दियो। गर्भ जाँच गरी छोरी भएको थाहा पाएर मानिस गर्भ फाल थालेपछि छोरीको संख्या घट्न थालेपछि यो सभ्य समाजले 'दाइजो प्रथा' कायम राखी बेटी बचाऊ, बेटी पढाउँ को

जनयेतना उठाउन सरकारी अभियान थालेको छ।

दाइजो प्रथा सहज रूपमा धनलाभ गर्ने सशक्त माध्यम बनेको छ। उच्च शिक्षा हॉसिल गरेका (तुवै डाक्टर) विरागजोका साह दम्पतीबीच दाइजोका कारण व्यापक तनाव रहेको चर्चा सार्वजनिक भएको छ। दुवै डाक्टर रहेको र कार्यरत समेत रहेको अवस्थामा दाइजोका कारण दाम्पत्य जीवन विषक्त बनेका अनेको उदाहरण हाम्रो समाजमा छ। सभ्य भनिने समाजमा कोडको रूपमा फैलिए गएको दाइजो प्रथामा रोगले पूर्ण ग्रसित भएको अवस्थामा स्वस्थ्य समाज कहलाउन सक्छ?

'दाइजो प्रथा' सभ्य समाजको ठूलो कलंकको रूपमा परिभाषित भएपनि यसको साम्राज्यलाई मलजल गर्ने प्रवृत्ति

किसिमको दबाव सिर्जना गरेको छ र गर्नु पनि पद्धति। सभ्यताको खोल ओढेर अनेतिक कार्यमा व्यस्त अगुवाहरू सामाजिक जिम्मेवारीबाट पनिन निर्दैन। समाजका अगुवाहरूस्ते समाजमा घटि रहेको अमानवीय घटनाहरूको पक्ष वा विपक्षमा बोल्न करै लाग्छ। पक्षमा बोल्ने अपराधी हुन्छ भने विपक्षमा बोल्ने समाजसेवी। जेहास् सामाजिक कलंकको रूपमा रहेको दाइजो प्रथालाई प्रश्रय दिने, चुप लागेर समर्थन गर्ने सबै अपराधी हुन्। यस्ताहरूको समाजिक बहिष्कार आवश्यक छ।

दाइजोको आगोमा असंख्य रूपमा बलिदान दिने चेलीहरूको आर्तानादबाट जन्मिएका आदर्श विवाह गर्ने ३७ वटा जोडीलाई यो पक्षिकारको तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद। तथा ३७ वटा

दाइजो प्रथा सामाजिक संस्कृतिका क्यान्सर जस्ता खतरनाक रोग विकसित भएको रिवाज हो। यसमा सधै बेहुली बदिलान हुँदै आएको छ। कानुनत दाइजो प्रथा अपराध मानिए पनि समाजमा यसको ठूलो सामाज्य स्थापित छ। वरवधु दुवै पक्षबाट सिञ्चित दाइजो प्रथाको वटवृक्ष समाजमा गहिरो जरा गाडेर झाँगिएको छ। गरिब र निन्म मध्यमवर्गीय परिवार यसको प्रत्यक्ष शिकार बन्दै आएको छ।

समाजमा विद्यमान रहेकोले अपेक्षित रूपमा यो हृदय समेतको छैन। छोरालाई उच्च शिक्षा दिलाई सरकारी जारीर समेत स्वाएर बसेकाहरू दाइजो प्राप्त गर्ने अवसरलाई छोड्न चाहैनन्। राम्रो घर वरको चाहना राख्ने कर्त्ता पक्षले पनि वरपक्षको आकाश्चक्षा पुरा गर्न तत्पर रहेकोले कानुनको उपरित्तीमा यो अपराध हुन्छ र कानुनको केही गर्न सक्दैन।

दिनानुदिन दाइजोका कारण अनाहकमा ज्यान गुमाउने चेलीहरूको संख्यात्मक वृद्धिले समाजमा एक

जोडी खोजेर विवाह महोत्सव सम्पन्न गर्ने आयोजक विश्व हिन्दु परिषदलाई साधुवाद। यसपलिको विवाहपञ्चमी महोत्सवलाई दाइजो प्रथाको विरुद्ध ठूलो मशाल जलाएर यस प्रवृतिलाई राख्य बनाउने ३७ वटा युवा युवायुतीको जोडीले ऐतिहासिक उदाहरण दिएर महत्वपूर्ण बनाएको छ। सामाजिक विकृति हटाउने समाजिक अभियन्ताको रूपमा प्रस्तुत यी जोडीहरू दाइजो प्रथाको साम्राज्यलाई धाराशायी गर्न सफल बनोस, यही शुभकामना।

(मध्ये दर्पण फिचर सेवा)

सबै एपेल

www.sabaikhel.com

/sabaikhel

info@sabaikhel.com

@sabaikhel

For Advertisement : sabaikhel@gmail.com

खेलकुद

नेपाल आउन इच्छुक छन् जम्पा

अस्ट्रेलियान स्पिनर एमड जम्पाले आफू नेपाल आउने इच्छुक रहेको बताएका छन्। नेपाली युवा लेगसिपर सन्दीप लामिछानेले नेपाल आउन निम्तो दिएपछि स्टार स्पिनर जम्पा नेपाल आउने इच्छुक भएका हुन्।

सन्दीप र जम्पा भेलबर्न स्टार्सबाट बिग बास लिग खेलिरहेका छन्। सन्दीप र जम्पाैकै उत्कृष्ट प्रदर्शनमा शनिबार भएको भेलबर्न डर्भीमा स्टार्सबाट रेनिगेट्सविरुद्ध सादनर जित निकालेको थियो। दुवैले मिडलर ओभरमा उत्कृष्ट बलिड गर्दै ८ ओभरमा ४५ रन खर्च ५ विकेट लिएका थिए। जस्ता सन्दीपले ३ र जम्पाको नाममा २ विकेट थियो।

क्रिकेट अस्ट्रेलियाको आधिकारिक वेबसाइटक त्रिकेट टडकम टडएयुर्सेंगको कुराकानीमा जम्पाले आफूलाई सन्दीपले नेपाल क्रिकेट खेल र घुम्का लागि निम्तो दिएको बताएका छन्। जम्पाले भनेका छन्, 'सन्दीप मेरा राम्रा साथी हुन्। हामीबीच धेरै कुराकानी हुन्छन्। उनले क्रिकेट खेल नेपाल आउन निम्ता दिएका छन्। नेपालमा घुम्न र क्रिकेट खेल इच्छुक र उत्साहित छु।'

सन्दीपसँग घुम्न आफूलाई एमदम मज्जा आउने जम्पाले बताएका छन्। सन्दीपलाई एकोनिम बलिड गर्न आफूले सहयोग गरिरहेको पनि उनले बताएका छन्। एउटा जम्पा अस्ट्रेलिया टिमसँगै भारत र दक्षिण अफ्रिका भ्रमणमा जाँदै छन्। त्यसपछि उत्कृष्ट क्रिकेट खेलिरहेका छन्, उनी युवा छन् र, धेरैकुरा सिकिरहेका छन्। जम्पाले भने, 'उनी लिन एकदमै नेपालराँ छन्, त्यो राम्रो पनि हो।'

सन्दीपले कहिलेकाही डिफेन्सिम बलिड गर्ने गरेको पनि जम्पाले बताएका छन्। सन्दीपलाई डिफेन्सिम बलिड गर्न आफूले सहयोग गरिरहेको पनि उनले बताएका छन्। एउटा जम्पा अस्ट्रेलिया टिमसँगै भारत र दक्षिण अफ्रिका भ्रमणमा कामाड बलिडको कमान

